

Διδακτική επίσκεψη των μαθητών και μαθητριών της Β' γυμνασίου του ΜΣΑ στη Δημοτική Πινακοθήκη Αγρινίου, στα πλαίσια του μαθήματος των Εικαστικών, με σκοπό τη θέαση των έργων του εικαστικού καλλιτέχνη Ιωάννη Μόραλη 23-24 Φεβρουαρίου 2023

Ι. Μόραλης, "Η μνήμη της αφής"

Δημοτική Πινακοθήκη Αγρινίου

Διάρκεια έκθεσης : 16.12.2022 - 26.3.2023

(Διοργάνωση: Δημοτική Πινακοθήκη Αγρινίου/Εταιρεία Μελέτης, Έρευνας και Προβολής της Νεοελληνικής Τέχνης - Εργαστήριο Γιάννης Μόραλης)

Βιογραφικά στοιχεία Ιωάννη Μόραλη

Γεννήθηκε στην Άρτα στις 23 Απριλίου 1916.

Από το 1931-1936 σπουδάζει στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών με δασκάλους τους Κων. Παρθένη, Ουμβέρτο Αργυρό και Γιάννη Κεφαλληνό.

Εκεί γνωρίζεται με τους μετέπειτα επώνυμους καλλιτέχνες Γ. Τσαρούχη, Χρ. Καπράλο, Ν. Νικολάου, Τάσσο και άλλους.

Το 1937 μεταβαίνει με υποτροφία στη Ρώμη και τον Νοέμβριο του ίδιου έτους εγκαθίσταται στο Παρίσι για περαιτέρω σπουδές πάνω στα εικαστικά. Με την έναρξη του πολέμου επιστρέφει στην Ελλάδα για να στρατευθεί.

Το 1947 εξελέγη τακτικός καθηγητής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στο προπαρασκευαστικό τμήμα και δέκα χρόνια αργότερα ως καθηγητής με έδρα στην ζωγραφική, όπου παρέμεινε στην θέση αυτή έως το 1983.

Ασχολήθηκε με την χαρακτική, την κεραμική, την εικονογράφηση και την σκηνονογραφία συνεργαζόμενος με το Εθνικό Θέατρο, Ελληνικό Χορόδραμα και το Θέατρο Τέχνης του Κάρολου Κουν.

Τα έτη 1959-62 σχεδίασε και εκτέλεσε την εγγράφη σύνθεση μνημειακών διαστάσεων, στο ξενοδοχείο Χίλτον της Αθήνας.

Πραγματοποίησε σημαντικές ατομικές εκθέσεις ενώ συμμετείχε σε ομαδικές και διεθνείς μεταξύ των οποίων η Μπιενάλε της Βενετίας (1958) και η Μπιενάλε Τσιτσιερί της Λωζάνης (1965, 1972). Έλαβε επίσης σημαντικές διακρίσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Εικονογράφησε ποιητικές συλλογές του Οδ. Ελύτη και του Γ. Σεφέρη ενώ συνδέθηκε στενά και με τον Μάνο Χατζηδάκι.

Το 1988 έλαβε χώρα μεγάλη αναδρομική έκθεση των έργων του στην Εθνική Πινακοθήκη, στην οποία δώρισε πολλά από αυτά.

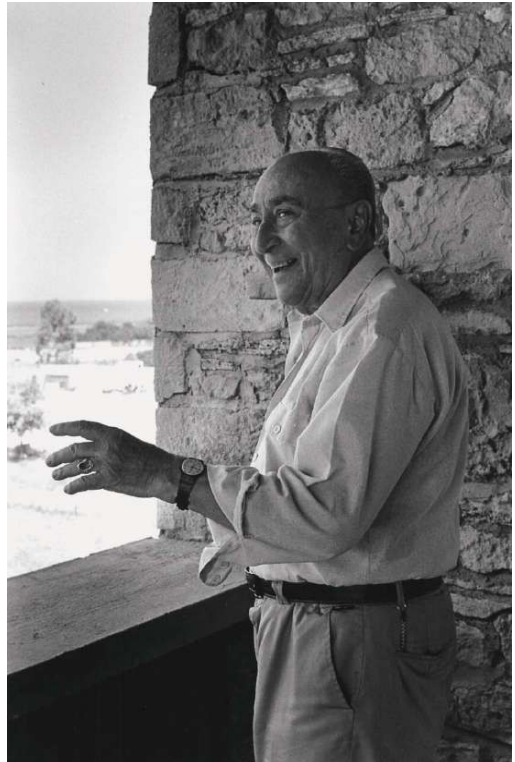
Το 1996 τιμήθηκε με έκθεση που οργανώθηκε από την Ακαδημία Αθηνών, ενώ τιμήθηκε και με εκθέσεις όπως στο Μουσείο Μπενάκη, στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (Θεσσαλονίκη) και άλλα μέρη της Ελλάδας.

Το 2018 μετά τον θάνατό του πραγματοποιήθηκε ιδιαίτερα σημαντική αναδρομική έκθεση των έργων του με την συνεργασία μεγάλων φορέων και ιδρυμάτων του πολιτισμού στην Ελλάδα όπως το Μουσείο Μπενάκη, η Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλέξανδρου Σούτσου, το Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης και η Γκαλερί Ζουμπουλάκη, με την συμπαράσταση της οικογένειας του ζωγράφου.

Ο Γιάννης Μόραλης πέθανε στην Αθήνα στις 20 Δεκεμβρίου 2009.

(Οι πληροφορίες του βιογραφικού σημειώματος, δημοσιεύθηκαν με αφορμή την έκθεση του Δήμου Αρταίων: "Γιάννης Μόραλη, στη γενέτειρά", Δημοτική Πινακοθήκη Άρτας, Δεκέμβριος 2021).

Φωτογραφία Ι. Μόραλη: Jean François Bonhomme

Η μνήμη της αφής

"Με τη ζωγραφική προσπαθώ να μαγέψω, να κρατήσω τα πράγματα που κινδυνεύω να χάσω ή που έχασα"¹, δηλώνει σε μια από τις λιγοστές συνεντεύξεις του ο ζωγράφος και δάσκαλος Γιάννης Μόραλης. Και σε κάποιο άλλο απόσπασμα, αναφερόμενος στη μνήμη των αισθήσεων, της όρασης, της ακοής, της όσφρησης και της αφής:

"Ακόμα θυμάμαι τη μυρουδιά, που 'χαν αρχίσει να 'ρχονται στην Άρτα οι πρώτοι πρόσφυγες. Βρεμένο πανί, καμένο ξύλο..."².

Μνήμη και αισθήσεις. Μια έκθεση του κορυφαίου Έλληνα εικαστικού δημιουργού του 20ού αιώνα, αυτήν τη φορά αφιερωμένη στη γυναικεία παρουσία, που συνδιοργανώνουν για πρώτη φορά η Δημοτική Πινακοθήκη Αγρινίου και η Εταιρεία Μελέτης, Έρευνας και Προβολής της Νεοελληνικής Τέχνης - Εργαστήριο Γιάννης Μόραλης.

Μια θεματική που ιδιαίτερα τον ενδιέφερε και χαρακτηρίζει το σύνολο του καλλιτεχνικού έργου του.

Σχέδια και μελέτες με μολύβι, κάρβουνο, κιμωλίες και μελάνι σε χαρτί, ολοκληρωμένα έργα με ελαιοχρώματα σε καμβά, τέμπλες, χαρακτηριστικά και διάφορες εφαρμογές που απεικονίζουν κορίτσια στην παιδική και εφηβική ηλικία, νέες γυμνές, αναπαυόμενες, γυναίκες σε καθημερινές ασχολίες και προσωπογραφίες, μοιάζουν να αναδύονται μέσα από τη μνήμη και το προσωπικό βίωμα, συνθέτοντας το ψηφιδωτό μιας έρευνας ζωής πάνω στη γυναικεία μορφή, την αθωότητα, τον έρωτα και την ωριμότητα.

Οι καμπυλότητες των σωμάτων και των ανατομικών λεπτομερειών, οι στάσεις και τα φυσιολογικά τους χαρακτηριστικά, αποδίδονται με ελευθερία και αμεσότητα, αποπνέοντας ωστόσο την τάξη και αρμονία μιας ιδιαιτερότητας (grinacy), αλλά και μια ασκητική προσήλωση, που προκύπτει από τη βαθειά γνώση της ζωγραφικής τεχνικής.

Ενταγμένα σε ένα παλλόμενο χρωματικό υπόβαθρο, με τα τονισμένα περιγράμματα και τις σκόπιμες παραμορφώσεις, τα γυναικεία σώματα σταδιακά κατασταλάζουν στο απέρριπτο και υπαινικτικό σχήμα ή σύμβολο, αποκτούν χαρακτήρα μνημειακό, μέσω μιας "συναισθηματικής προοπτικής", προβαλλόμενα στο άπειρο.

"Ένα μοντέλο μου πόζαρε πέντε χρόνια, σχεδόν κάθε μέρα. Ήταν κοντούλα. Όταν όμως γδυνόταν, έπαφνε μνημειακό μέγεθος. Το χρώμα της ήταν σαν φίλντισι", αναφέρει ο ζωγράφος. "Να, σ' αυτό το ξαπλωμένο γυμνό (Γυμνό, 1939), μίκραινα το κεφάλι και τόνισα τους γλουτούς, γιατί ήθελα να εγγράψω τη σύνθεση σ' ένα ρόμβο.

Αυτή η άποψη μ' ενδιέφερε πάντοτε. Ήθελα να κρατήσω αυτή την αίσθηση. Τη μνήμη της αφής"³.

Τάσος Κουτσουρής: Κριτικός τέχνης

¹ Τιμή στον Γιάννη Μόραλη, "Το φως του Ιονίου και τα χρώματα της πέρδικας - Συνομιλίες του Γιάννη Μόραλη με τη Μαρίνα Λαμπράκη - Πλάκα", Εθνική Πινακοθήκη - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα 2011, σ. 22.

² Από το ντοκιμαντέρ του Στέλιου Χαραλαμπίδου, Ι. Μόραλης (2005, Περίπλους, CL Productions, EPT, ΕΚΚ).

³ Τιμή στον Γιάννη Μόραλη, "Το φως του Ιονίου και τα χρώματα της πέρδικας - Συνομιλίες του Γιάννη Μόραλη με τη Μαρίνα Λαμπράκη - Πλάκα", σ. 20, 21.

(κείμενο από τον κατάλογο που τυπώθηκε με αφορμή την έκθεση "Ι. Μόραλης, Η μνήμη της αφής")

Βρείτε επιπλέον πληροφορίες στο μάθημα της eclass:

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΕΧΝΗΣ/ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ > Επιλογές μαθήματος> Ανακοινώσεις> "Ι. Μόραλης, "Η μνήμη της αφής"

Η Χαρακτική αποτελεί την πρώτη μορφή μαζικής αναπαραγωγής της εικόνας. Χαρακτικό είναι το τυπωμένο έργο που σχεδιάζεται από τον καλλιτέχνη με αποκλειστικό σκοπό να χαραχθεί σε συγκεκριμένο υλικό, χαράζεται από τον ίδιο και εκτυπώνεται απ' αυτόν ή υπό την επίβλεψή του. Με τη χαρακτική μπορείς να παράγεις σειρές όμοιων έργων, τα αντίτυπα. Κάθε καλλιτεχνικό αντίτυπο που δημιουργείται με τη μέθοδο αυτή είναι πρωτότυπο έργο, διατίθεται σε περιορισμένο αριθμό και υπογράφεται από τον καλλιτέχνη. μορφές χαρακτικής τέχνης: Ξυλογραφία, λιθογραφία, μεταξοτυπία, χαλκογραφία κ.ά..

(Βιβλίο Εικαστικών Α' γυμνασίου, κεφ.8, Χαρακτική, σελ.85)

Ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο

Υπάρχουν δύο είδη ξυλογραφίας, ανάλογα με τον τρόπο κοπής της ξύλινης πλάκας από το δένδρο και τη φορά των νερών της: η ξυλογραφία σε πλάγιο ξύλο και η ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο.

Το πλάγιο ξύλο εμφανίστηκε πολύ παλιά. Κομμένο στην κατεύθυνση του κορμιού του δένδρου, με οριζόντια τα νερά του για το χαρακτή, είναι μαλακό και δουλεύεται σχετικά εύκολα. Προέρχεται από δένδρα κερασιάς, καρυδιάς, αχλαδιάς, μηλιάς, λεμονιάς που έχουν ομοιογενή μάζα και δεν σκάνε.

Το όρθιο ξύλο επιβάλλεται αργότερα, από το 1771, όταν ένας Άγγλος χαρακτή, ο Τόμας Μπέγουικ, αντί να χρησιμοποιήσει πλάγιο ξύλο για την ξύλινη πλάκα, πειραματίζεται και χρησιμοποιεί εγκάρσια κομμένες από τον κορμό του δένδρου φέτες, οι οποίες είχαν τετραγωνιστεί και ενωθεί με κόλλα. Το ξύλο που δημιουργήθηκε με όρθια τα νερά του, προερχόμενο από δέντρα σκληρά – τσιμισίρι και κελεμπέκι – δουλεύονταν δύσκολα στη χάραξη. Οι επιφάνειες του αλείφονταν με λευκή πάστα ανθρακικού μολύβδου, πάνω στην οποία ο χαρακτή σχεδίαζε με μολύβι το έργο πριν το χαράξει με το καλέμι. Άντεχε το ξύλο αυτό σε πολλά τυπώματα – κάπου 900.000 είχε τραβήξει ο ίδιος ο Μπέγουικ για μιαν εφημερίδα του Νιούκαστλ – ενώ εξασφάλιζε την πιστότητα απόδοση λεπτομερειών του σχεδίου (δύο σοβαρά πλεονεκτήματα για την εκτύπωση εικόνων).

(πηγή: <https://www.lifo.gr/culture/vivlio/ena-typografiko-aristoyrgima-me-xylografies-se-orthio-xylo-anatyonetai-gia-ta-40>)

Ταπισσερί

Μια εικόνα ή ένα σχέδιο που δημιουργείται με την ύφανση χρωματιστού μαλλιού σε βαρύ ύφασμα.

Oxford English Dictionary: "Tapestry"

Δες το αρχείο: "Ζωγραφική και ταπισερί στην Ελλάδα από το 1960 έως σήμερα", εκδόσεις Μουσείου Μπενάκη

<https://www.benaki.org/images/publications/pdf/%CE%A5%CF%86%CE%AC%CE%BD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-Preview-.pdf>

Καλές και Εφαρμοσμένες τέχνες

«Οι τέχνες που επιδιώκουν κατά κύριο λόγο την αισθητική δημιουργία ονομάζονται Καλές τέχνες, ενώ οι Εφαρμοσμένες τέχνες (διακόσμηση, αγγειοπλαστική, αργυροχρυσοχοΐα, ενδυμασία, έπιπλο, τυπογραφία) δημιουργούν έργα με αισθητική ποιότητα αλλά συγκεκριμένη λειτουργία και χρήση. Ένα κάθισμα εκτός από αισθητικά ωραίο πρέπει να είναι και λειτουργικό, γι' αυτό η μορφή και το υλικό κατασκευής του πρέπει όχι μόνο να εξασφαλίζουν την καλαισθητή εικόνα του αντικειμένου αλλά και να του παρέχουν σταθερότητα και άνεση. Αντίστοιχα μια αισθητικά άρτια αφίσα δεν αρκεί να ικανοποιεί τα αισθητικά κριτήρια του καλλιτέχνη αλλά πρέπει να μπορεί να μεταδίδει το μήνυμά της με σαφήνεια».

Βιβλίο Εικαστικών γ' γυμνασίου, 2^η Διδακτική ενότητα (Εφαρμοσμένες Τέχνες): Σχέδιο Γραφιστικής / Καλές και Εφαρμοσμένες τέχνες (σελ.50)

«Ο σκηνογράφος διαμορφώνει εικαστικά τον χώρο της σκηνής του θεάτρου, ώστε να αναδειχτούν το περιεχόμενο του έργου και οι ιδέες του σκηνοθέτη. Τα σκηνικά παρουσιάζονται με ζωγραφικά σχέδια ή τρισδιάστατες μικρές κατασκευές (μακέτες)».

Βιβλίο Εικαστικών Β' γυμνασίου, 2^η Διδακτική ενότητα (Εφαρμοσμένες Τέχνες): Διακόσμηση εσωτερικών χώρων/σκηνικά (σελ 48)

Ερωτήσεις/πληροφορίες, για τη θέαση και την κατανόηση των εικαστικών έργων

1) Ποιος είναι ο τίτλος και ποιο το θέμα της έκθεσης;

.....
.....

2) Βρες και σημείωσε κάποια από τα υλικά που χρησιμοποίησε ο καλλιτέχνης στα ζωγραφικά έργα του (π.χ. λάδι, μελάνη κλπ).

.....
.....
.....
.....

3) Σημείωσε τίτλους έργων από κάθε αίθουσα

.....
.....
.....
.....

4) Βρίσκουμε στην έκθεση, έργα μαθητών του Γ. Μόραλη;

ΝΑΙ.....

ΌΧΙ.....

5) Προσπαθήστε να περιγράψετε το έργο "Μαθήτριά" (λάδι σε καμβά); Ποια χρώματα διακρίνετε;

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6) Υπάρχουν προσχέδια έργων (π.χ. "ερωτικό 2002").

Παρατηρήστε το μέγεθος των προσχεδίων. Είναι το ίδιο με το μέγεθος του τελικού έργου;

ΝΑΙ.....

ΌΧΙ.....

7) Ποια από τα παρακάτω στοιχεία μπορούμε να βρούμε στο κάτω μέρος των μεταξοτυπιών;

α) όνομα καλλιτέχνη,

β) χρονολογία,

γ) τίτλος έργου,

δ) αριθμηση αντιτύπου

8) Προσπάθησε να περιγράψεις το έργο στις πορτοκαλιές (μελέτη για κεραμική σύνθεση - 1969 2^η αίθουσα)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9) Σε ποιο νησί βρισκόταν το εργαστήριο του Γιάννη Μόραλη;

.....

10) Προσπάθησε να περιγράψεις το έργο με τίτλο "Εκεί μακριά κοντά στη θάλασσα" (2006, μεταξοτυπία).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11) Εκτός από τις φωτογραφίες του Γιάννη Μόραλη, ποια προσωπικά αντικείμενά του μπορούμε να δούμε στο χώρο της Πινακοθήκης; Για ποιον λόγο πιστεύετε πως εκθέτονται;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5

:) Εκτός από ζωγραφικά έργα μπορούμε να δούμε έργα γλυπτικής και χαρακτικής τέχνης

:) Παρατηρήστε το έργο "Σπουδή περ. 1938", μολύβι σε χαρτί (τελευταία αίθουσα) : οι γραμμές του μολυβιού "ρέουν" σχηματίζοντας τη γυναικεία φιγούρα.

:) Παρατηρήστε το έργο "Προσωπογραφία Ε.Λ. 1969": εμφανίζεται και στη φωτογραφία του εργαστηρίου του καλλιτέχνη (διαμορφωμένος χώρος, στην άκρη της Πινακοθήκης).

:) Παρατηρήστε τα έργα:

α) προσωπογραφία Α.Δ., β) προσωπογραφία Μ.Μ., προσωπογραφία Ε.Λ.

Ο Μόραλης χρησιμοποίησε το ίδιο υλικό αλλά διαφορετική τεχνική.

:) Διαβάστε το κείμενο:

Ιωάννης Μόραλης: [...το περιττό αδυνατίζει το έργο], (2^η αίθουσα, "Γεωμετρική αφαίρεση")

Διδάσκουσα καθηγήτρια: Θεοδωρίδου Αναστασία ΠΕ08